

КОНСТИТУЦІЙНА СКАРГА В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ

Національний авіаційний університет
проспект Любомира Гузара, 1, 03680, Київ, Україна
E-mail: juliapietsko@gmail.com

Мета: дослідження конституційної скарги в Україні та країнах-членах Європейського Союзу. **Методи дослідження:** для досягнення мети були використані методи індукції, узагальнення, синтезу та порівняльно-правовий метод. **Результати:** встановлено, що українська модель конституційної скарги з огляду на визначені суб'єкт права з такою скаргою та предмет конституційного контролю відповідає ознакам неповної нормативної скарги. **Обговорення:** визначено, що у сучасних політико-правових реаліях захист прав людини і громадянина посідає важливе місце в межах конституційного контролю, зокрема шляхом подання конституційної скарги; проаналізовано суб'єктний склад, предмет та види конституційної скарги в Україні та провідних європейських державах.

Ключові слова: конституційна скарга; повна модель конституційної скарги; нормативна модель конституційної скарги; Європейський Союз.

Постановка проблеми та її актуальність. Захист прав людини і громадянина в межах держави є досить складним та багатоаспектним явищем. З однієї сторони держава має позитивний обов'язок щодо захисту своїх громадян як на міжнародному, так і на національному рівнях, а з іншої – особа має право на захист своїх прав, що передбачені як міжнародними стандартами, так і національним законодавством. Водночас особа стає «заручником верховенства закону» в системі правосуддя у випадку, коли держава через відповідний нормативно-правовий акт не виконує або виконує не в повному обсязі свої позитивні зобов'язання щодо захисту прав людини і громадянина, а відповідний національний суд перевіряє дотримання таких прав лише в чітко регламентованих законодавчих межах. Відтак на сьогодні існує комплексне переосмислення прав людини у площині взаємних зобов'язань і відповідальності людини та держави, які утворюють справедливий баланс між індивідуальними свободами, демократичними цінностями, загальним благом та суспільною безпекою [1, с. 9].

Аналіз досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання даного питання, показав, що такі українські правники як С.В. Різник, Ю.Г. Барабаш, М.М. Гультай, О.В. Щербанюк, Г.О. Христова та інші присвятили увагу різним аспектам функціонування конституційної скарги, а також визначенню її моделі в Україні. Водночас, аналіз зарубіжного досвіду конституційного контролю залишається актуальним для вдосконалення національної правової системи та підвищення ефективності системи захисту прав і свобод людини і громадянина.

Виклад основного матеріалу. Застосування нових механізмів захисту прав, свобод та інтересів людини є обов'язковою умовою для розбудови демократичної правової держави [2, с. 204]. Така розбудова є умовним синтезом [3], що у взаємодії реалізує норми як міжнародного, так і національного права у сфері правового регулювання певного виду правовідносин та захисту прав людини зокрема. Конвенційні зобов'язання України є своєрідним індикатором відповідності національного законодавства міжнародним стандартам. Водночас із метою

усунення такої невідповідності, в країнах Європейського Союзу, поряд із законодавчим механізмом усунення прогалин/невідповідності існує конституційний – конституційна скарга.

Конституційна скарга – це конституційно визначене право фізичної та (або) юридичної особи ініціювати розгляд органом конституційного контролю питання щодо відповідності конституції держави (конституційності) правових актів, які порушують конституційні права і свободи [4, с. 32].

Вперше інститут конституційної скарги був передбачений у Конституції Німецької імперії (так звана Конституція Паульскірхе) 1949 року, однак зазначений акт так і не набрав чинності. Водночас у Французькій Республіці, Королівстві Бельгії та Швейцарській Конфедерації обговорювалися аналогічні моделі, які, однак, також не були реалізовані. Згодом конституційна скарга була закріплена основними законами Швейцарської Конфедерації (1874 рік), Австрійської Республіки (1920 рік), Королівства Іспанія (1931 рік та 1978 рік), Федеративної Республіки Німеччина (1949 рік), Польської Республіки (1997 рік) та іншими.

Вирішення питання щодо введення до правового поля інституту індивідуального доступу особи до конституційного правосуддя відбулося лише у 2016 році через доповнення Основного Закону статтею 151-1. Зазначена конституційна норма передбачає можливість особи, яка вважає, що застосований в остаточному судовому рішенні в її справі закон України суперечить Конституції України, а також вичерпано всі інші засоби правового захисту, подати до Конституційного Суду України конституційну скаргу [5]. О. Щербанюк вважає, що реалізація конституційної скарги в Україні є підтвердженням пріоритету прав і свобод людини перед будь-яким законом, який їх обмежує, та повинен примусити владу до самообмеження і врахування конституційних цінностей [6, с. 88].

Венеціанська комісія «За демократію через право» у своєму звіті щодо запровадження конституційної скарги в Україні зазначила, що модель конституційної скарги, запроваджена в Україні, може бути ефективною у випадках, коли порушення конституційних прав і свобод особи зумовив неконституційний закон, однак зробила чимало застережень щодо її ефектив-

ності відповідно до вимог статті 13 Конвенції про захист основоположних прав і свобод людини і громадянина [7].

В аспекті зазначеного цікавим є досвід країн Європейського Союзу, в яких конституційна скарга є ефективним засобом правового захисту в розумінні статті 13 Конвенції. Зокрема, Республіка Польща [8], Федеративна Республіка Німеччина [9], Королівство Іспанія [10], Угорщина [11], Латвійська Республіка [12] та інші.

Із аналізу міжнародного досвіду слідує, що функціонування конституційної скарги у кожній державі має свої функціональні та процесуальні особливості, які зумовлюють вектор розвитку всього інституту прямого доступу особи до конституційного захисту своїх прав.

Суб'єкт права на конституційну скаргу. Нормативно-правова регламентація звернення особи до Конституційного Суду зі скаргою передбачає наявність у законодавстві виключного переліку осіб, які можуть бути суб'єктами права на конституційну скаргу. Так, у ряді країн Європейського Союзу звернутись до органу конституційної юрисдикції з індивідуальним зверненням мають право будь-які особи (наприклад Австрійська Республіка, Латвійська Республіка, Республіка Хорватія, Федеративна Республіка Німеччина). Такий підхід передбачає, що суб'єктом права на конституційну скаргу можуть бути не лише громадяни, а й іноземці, особи без громадянства, якщо для них законодавством не передбачено винятки. Однак, поряд із таким загальним визначенням суб'єкта звернення існують обов'язкові умови для визначення права особи на звернення до органу конституційної юрисдикції з конституційною скаргою.

У деяких країнах Європейського Союзу також існує практика визначення на законодавчому рівні фізичних та юридичних осіб як суб'єктів права звернення до Конституційного Суду з індивідуальною конституційною скаргою (Королівство Бельгія, Словацька Республіка, Угорщина, Чеська Республіка, Республіка Словенія тощо). Водночас, крім зазначених суб'єктів, окремі країни також обумовлюють в законодавстві певних особливих суб'єктів такого звернення, наприклад органи державної влади, наділені державною владою, інші правові суб'єкти (Республіка Словенія) або Суд, омбудсмен (Румунія).

Залежно від особливостей, детермінованих кожною державою, це можуть бути індивідуалізовані вимоги, тобто вимоги щодо існування адміністративного акта, застосованого саме до скаржника, або загальні, тобто наявність закону, який на думку скаржника суперечить приписам Основного Закону.

Відповідно до статті 56 Закону України від 13 липня 2017 року № 2136-VIII «Про Конституційний Суд України»¹ звернутись до органу конституційного контролю з конституційною скаргою особа може лише у тому випадку, коли суд останньої інстанції застосував такий акт у своєму рішенні [13]. Водночас цією ж статтею передбачено, що до суб'єктів права на конституційну скаргу не належать юридичні особи публічного права. Відтак, в Україні застосовано такий підхід для визначення суб'єкта права на конституційну скаргу, за якого не особа визначає умови, за яких вона може звернутися до Конституційного Суду України, а умови визначають такого суб'єкта. Зазначена особливість дає можливість стверджувати про те, що межі визначення суб'єкта права на конституційну скаргу в Україні є досить обмеженими в порівнянні з країнами Європейського Союзу.

Предмет конституційної скарги. Об'єктами конституційного контролю у різних країнах Європейського Союзу можуть бути як нормативні, так і індивідуальні акти. Зокрема, нормативними є міжнародні договори, закони і рішення, які мають силу закону, декрети і постанови виконавчої влади, акти органів місцевого самоврядування, що мають загальнообов'язкову силу, тобто, нормативні акти, дія яких спрямована на невизначене коло осіб (Федеративна Республіка Німеччина, Королівство Іспанія, Королівство Бельгія, Республіка Мальта, Чеська Республіка, Словацька Республіка, Республіка Хорватія). Під індивідуальними актами слід розуміти адміністративні акти, тобто рішення суб'єкта владних повноважень у конкретній справі, а також (остаточні) судові рішення.

У деяких державах (Угорщина, Федеративна Республіка Німеччина, Республіка Словенія) на

підставі індивідуальної скарги конституційний суд може розглядати порушення, що виникли в результаті прогалин у законодавстві.

Відповідно до частини першої статті 55 Основного Закону предметом конституційного контролю за конституційною скаргою може бути виключно нормативно-правовий акт (його окремі положення) [6]. З урахуванням зазначеного можна виснувати, що предмет конституційної скарги в Україні теж є дещо обмеженим у порівнянні з країнами Європейського Союзу. Така особливість зумовлена тим, що Конституційний Суд України може здійснити конституційний контроль лише за тим нормативно-правовим актом, який застосований судом загальної юрисдикції. Водночас суди загальної юрисдикції у кожній справі на власний розсуд визначають нормативно-правовий акт, який є застосовним до спірних правовідносин.

Види конституційної скарги. З урахування зазначеного, а також особливостей функціонування конституційної скарги в різних країнах розрізняють такі моделі конституційної скарги: публічна скарга (*actio popularis*), квазіпублічна скарга (*quasi actio popularis*), індивідуальна пропозиція, процедура *amparo*, конституційне звернення, яке по суті виконує функцію нормативної конституційної скарги, нормативна і повна конституційні скарги та інші нетрадиційні їх види [14].

Повна конституційна скарга функціонує у країнах (Федеративна Республіка Німеччина, Королівство Іспанія, Королівство Бельгія, Чеська Республіка, Словацька Республіка, Республіка Хорватія та інші), де кожна людина може звертатися до конституційного суду щодо конституційності прийнятого стосовно неї будь-якого правового акта, а також коли вона вичерпала інші можливості захисту своїх конституційних прав. Венеціанська Комісія підкреслює, що рішення конституційного суду не лише набуває принципового значення як джерело права при захисті об'єктивних прав, а й стає дієвим важелем захисту суб'єктивних прав людини. Водночас Венеційська Комісія відзначає характерну особливість часткової індивідуальної скарги: вона має дуже обмежені об'єкти контролю. Це стосується переважно застосованої судами щодо конкретного суб'єкта норми закону, конституційність якого оспорується в

¹ Право на звернення із конституційною скаргою до органу, що здійснює конституційний контроль, має право особа, яка вважає, що, застосований в остаточному судовому рішенні в її справі, закон України (його окремі положення) суперечить Конституції України.

конституційному суді. Цей інститут функціонує у Республіці Польщі, Латвійській Республіці та в деяких інших країнах.

Нормативна конституційна скарга пов'язана з розглядом конкретної справи, проте оскарженню підлягає лише нормативний акт, покладений в основу ухвалення індивідуального акта, тоді як сам правозастосовний акт не підлягає оскарженню, тобто конституційний контроль не стосується акта правозастосування. Це означає, що фізична або юридична особа може подати скаргу на порушення її гарантованих на конституційному рівні прав нормативним актом тільки у разі його застосування у конкретній справі. Однак у системах, де запроваджено таку модель конституційної скарги, індивідуальний акт, що застосовує нормативний акт, не може бути оскаржений, тобто контроль, що здійснюється конституційним судом, не стосується застосування нормативного акта [15, с. 85-86].

У межах функціонування повної конституційної скарги відбувається перевірка на відповідність конституції не лише нормативно-правових актів, але й актів індивідуальної дії (рішень суб'єктів владних повноважень та судових рішень). Доцільність оскарження актів, що містять індивідуальний припис, зумовлена тим, що органи державної влади через застосування конституційного закону можуть діяти у неконституційний спосіб. Така модель конституційної скарги надає особі ширші можливості захисту своїх прав у межах держави, оскільки відбувається перевірка не лише нормативно-правового акта, але й акта правозастосування, застосованого до конкретних праввідносин та конкретного суб'єкта.

В Україні відповідно до статті 151-1 Конституції України запроваджено модель неповної нормативної конституційної скарги, що пов'язана з розглядом конкретної справи, при якій оскарженню підлягає лише один із чисельних видів нормативно-правових актів – закон (окремі його положення), при цьому лише той (ті його положення), що було застосовано при ухваленні судового рішення, яке набуло статусу остаточного, а конкретні питання, пов'язані з функціонуванням інституту конституційної скарги, вимоги до конституційної скарги.

Відтак модель конституційної скарги в Україні характеризується як нормативна кон-

ституційна скарга, оскільки передбачається, що контроль здійснюватиметься стосовно відповідності Конституції України лише нормативних актів, які застосовуються у певній справі, а не індивідуальних актів. При цьому предметом оскарження є виключно закони України. Суб'єктом звернення з конституційною скаргою є особа, яка вважає, що застосований в остаточному судовому рішенні в її справі закон України суперечить Конституції України, тобто це фізична та юридична особа. Крім того, передбачаються умови звернення до Конституційного Суду України, якими є наявність рішень судів загальної юрисдикції, де застосовано норму, конституційність якої оскаржується, та використання суб'єктом звернення всіх національних засобів юридичного захисту своїх прав. Отже, модель запровадженої в Україні конституційної скарги можна охарактеризувати як індивідуальну, нормативну конституційну скаргу з обмеженим предметом оскарження при наявності конституційно визначених підстав її допустимості.

Ю. Барабаш вважає конституційну скаргу більш прогресивною формою захисту особою своїх прав у конституційному судочинстві, яка прийшла на заміну конституційному зверненню [16, с. 54]. Проте зазначає про наявність реальних невдач такого запровадження. Насамперед акцентує, що незважаючи на всі побажання європейського експертного середовища, український конституцієдавець обрав модель саме «неповної», нормативної скарги.

З огляду на зазначене, на сьогодні довкола ефективності запровадженої в Україні моделі конституційної скарги ведуться численні дискусії, у тому числі щодо впровадження повної моделі конституційної скарги. Однак, на думку С. Різника, в нинішніх реаліях функціонування інституту конституційної скарги є недоречними дискусії стосовно того, яка її форма є ефективнішою – повна чи нормативна. Оскільки можливість оскаржити до Конституційного Суду України лише відповідність певного нормативно-правового акта Конституції України свідчить, що суб'єкт права на конституційну скаргу та предмет конституційного контролю в Україні є значно вужчим, аніж у інших країнах, у яких функціонує нормативна модель конституційної скарги [17, с. 416-417].

Висновки. Порівняльний аспект інституту конституційної скарги в Україні та країнах Європейського Союзу дає підстави вважати, що запроваджена на сьогодні в Україні модель конституційної скарги через суб'єкт права з такою скаргою та предмет конституційного контролю є неповною нормативною скаргою. Так, наявний захист прав особи в межах конституційного контролю є унікальним, оскільки особа не може в повній мірі регулювати судовий контроль з огляду на застосовність/незастосовність певного нормативно-правового акта до спірних правовідносин, а лише опосередковано може на нього вказувати. Ситуація поглиблюється ще й тим, що навіть за умови застосування судом загальної юрисдикції певного закону, що в подальшому може стати підставою для звернення до Конституційного Суду України з конституційною скаргою, особа не може ініціювати питання щодо такої ж перевірки підзаконного нормативного акта.

Література

1. Христова Г.О. Позитивні зобов'язання держави у сфері прав людини: сучасні виклики: монографія. Харків: Право, 2018. 680 с. DOI: <https://doi.org/10.33498/louu-2019-06-100>

2. Токарева К.С. Значення медіації в контексті розвитку правової системи України. *Наукові записки. Серія: Право*. Вип. 7. Спецвип. 2019. С. 204-209.

3. Sopilko I.M. Formation of Cybersafety Policy (Ukrainian Experience). *World Applied Sciences Journal*. 2013. № 27(13 A). С. 371-374.

4. Крусян А.Р. Конституційно-правові засади запровадження конституційної скарги в Україні як форми захисту прав і свобод людини та громадянина. *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції з питань запровадження конституційної скарги в Україні*: зб. тез (м. Київ, 18 груд. 2015 р.). Конституційний Суд України; за ред. Ю.В. Бауліна. Київ: ВАІТЕ, 2016. С. 31-37.

5. Конституція України від 28 чер. 1996 р. № 254к/96-ВР (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr#Text> (дата звернення: 02.06.2021).

6. Щербанюк О.В. Індивідуальна конституційна скарга як засіб забезпечення конституційної демократії. *Право України*. 2018. № 12.

С. 77-91. DOI: <https://doi.org/10.33498/louu-2018-12-077>

7. Report «Normative constitutional complaint in Ukraine as a national legal remedy», 29 October 2018 (CDL-JU(2018)015-e). URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-JU\(2018\)015-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-JU(2018)015-e) (дата звернення: 02.06.2021).

8. Dorota Szott-Medyńska and others against Poland, № 47414/99, 9 October 2003. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-23468>.

9. Hasan Uzun c. la Turquie, № 10755/13, 30 avril 2013. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-119849>.

10. Fernandez-Molina Gonzales and Others v. Spain, № 64359/01, 8 October 2002. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-23450>.

11. Mendrei v. Hungary, № 54927/15, 19 June 2018. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-184612>.

12. Liepajnieks v. Latvia, № 37586/06, 2 November 2010. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-101910>

13. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13 лип. 2017 р. № 2136-VIII (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19#Text> (дата звернення: 02.06.2021).

14. Арутюнян Г.Г. Индивидуальная конституционная жалоба: европейские тенденции системного развития. 2014. URL: <http://www.concourt.am/armenian/structure/president/articles/kiev2011.pdf>

15. Гульгай М.М. Конституційна скарга у механізмі доступу до конституційного правосуддя. Курс лекцій. Київ: ЦУЛ, 2019. 270 с.

16. Барабаш Ю. Конституційна скарга в Україні: доктринальні відповіді на практичні проблеми. «Засіб захисту прав VS юридична визначеність» як дилема вітчизняної офіційної конституційної доктрини в контексті функціонування інституту індивідуальної скарги. *Український часопис конституційного права*. 2020. № 4. С. 47-60. DOI: <https://doi.org/10.30970/jcl.4.2020.2>

17. Різник С.В. Конституційність нормативно-правових актів: сутність, методологія оцінювання та система забезпечення в Україні: монографія. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 542 с.

References

1. Hrystova G.O.pozytyvni zobov'jazannja derzhavy u sferi prav ljudy ny: suchasni vyklyky: monografija. Harkiv: Pravo, 2018. 680 s.

2. Tokarjeva K.S. Znachennja mediacii' v konteksti rozvytku pravovoi' systemy Ukrai'ny. *Naukovi zapysky. Serija: Pravo. Vyp. 7. Specvyp.* 2019. S. 204-209.
3. Sopilko I.M. Formation of Cybersafety Policy (Ukrainian Experience). *World Applied Sciences Journal.* 2013. № 27(13 A). S. 371-374.
4. Krusjan A.R. Konstytucijno-pravovi zasady zaprovadzhennja konstytucijnoi' skargy v Ukrai'ni jak formy zahystu prav i svobod ljudyny ta gromad-janyna. Materialy Mizhnarodnoi' naukovopraktychnoi' konferencii' z pytan' zaprovadzhennja konstytucijnoi' skargy v Ukrai'ni: zb. tez (m. Kyi'v, 18 grud. 2015 r.). Konstytucijnyj Sud Ukrai'ny; za red. Ju.V. Baulina. Kyi'v: VAITE, 2016. S. 31-37.
5. Konstytucija Ukrai'ny vid 28 cher. 1996 r. № 254k/96-VR (zi zminamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr#Text> (data zvernennja: 02.06.2021).
6. Shherbanjuk O.V. Indyvidual'na konstytucijna skarga jak zasib zabezpechennja konstytucijnoi' demokratii'. *Pravo Ukrai'ny.* 2018. № 12. S. 77-91.
7. Report «Normative constitutional complaint in Ukraine as a national legal remedy», 29 October 2018 (CDL-JU(2018)015-e). URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-JU\(2018\)015-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-JU(2018)015-e) (data zvernennja: 02.06.2021).
8. Dorota Szott-Medyńska and others against Poland, № 47414/99, 9 October 2003. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-23468>.
9. Hasan Uzun c. la Turquie, № 10755/13, 30 avril 2013. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-119849>.
10. Fernandez-Molina Gonzales and Others v. Spain, № 64359/01, 8 October 2002. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-23450>.
11. Mendrei v. Hungary, № 54927/15, 19 June 2018. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-184612>.
12. Liepajnieks v. Latvia, № 37586/06, 2 November 2010. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-101910>
13. Pro Konstytucijnyj Sud Ukrai'ny: Zakon Ukrai'ny vid 13 lyp. 2017 r. № 2136-VIII (zi zminamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19#Text> (data zvernennja: 02.06.2021).
14. Arutjunjan G.G. Yndyvydual'naja konstytucyonnaja zhaloba: evropejskye tendencyy systemnogo razvytyja. 2014. URL: <http://www.concourt.am/armenian/structure/president/articles/ki-ev-2011.pdf>
15. Gul'taj M.M. Konstytucijna skarga u mehanizmi dostupu do konstytucijnogo pravosuddja. Kurs lekcij. Kyi'v: CUL, 2019. 270 s.
16. Barabash Ju. Konstytucijna skarga v Ukrai'ni: doktrynal'ni vidpovidy na praktychni problemy. «Zasib zahystu prav VS jurydychna vyznachenist'» jak dylema vitchyznjanoi' oficijnoi' konstytucijnoi' doktryny v konteksti funkcionuvannja instytutu indyvidual'noi' skargy. Ukrai'ns'kyj chasopys konstytucijnogo prava. 2020. № 4. S. 47-60. DOI: <https://doi.org/10.30970/jcl.4.2020.2>
17. Riznyk S.V. Konstytucijnist' normatyvno-pravovyh aktiv: sutnist', metodologija ocinjuvannja ta systema zabezpechennja v Ukrai'ni: monografija. L'viv: LNU imeni Ivana Franka, 2020. 542 s.

CONSTITUTIONAL COMPLAINT IN UKRAINE AND THE COUNTRIES OF THE EUROPEAN UNION: A COMPARATIVE ASPECT

National Aviation University
Liubomyra Huzara Avenue, 1, 03680, Kyiv, Ukraine
E-mail: juliapietsko@gmail.com

Purpose: the study of the constitutional complaint in Ukraine and the member states of the European Union. **Research methods:** methods of induction, generalization, synthesis and comparative law method were used to achieve the goal. **Results:** it is established that the Ukrainian model of a constitutional complaint in view of the determined subject of law with such a complaint and the subject of constitutional control corresponds to the signs of an incomplete normative complaint. **Discussion:** it is determined that in modern political and legal realities the protection of human and civil rights occupies an important place within the framework of constitutional control, in particular by filing a constitutional complaint; the subject composition, subject and types of constitutional complaint in Ukraine and leading European states are analyzed.

The state has a positive obligation to protect its citizens both internationally and nationally. At the same time, a person has the right to protection of his fundamental rights, which are provided by international standards and national legislation. It is determined that a person often becomes a "hostage to the rule of law" in the justice system if the state through the relevant legal act does not fulfill or does not fully fulfill its positive obligations to protect human and civil rights, and the relevant national court verifies compliance with such rights only within clearly regulated legal limits.

According to the results of the study of the institute of constitutional complaint in Ukraine and the European Union, it is established that the model of constitutional complaint introduced in Ukraine through a subject of law with such a complaint and the subject of constitutional control is an incomplete regulatory complaint. It is determined that the existing protection of a person's rights within the framework of constitutional control is unique, as a person cannot fully regulate judicial control given the applicability or inapplicability of a certain normative legal act to disputed legal relations, but can only indirectly point to it. It is emphasized that even if a court of general jurisdiction applies a certain law, which may further become a ground for appealing to the Constitutional Court of Ukraine with a constitutional complaint, a person cannot initiate the issue of the same review of a bylaw.

Keywords: constitutional complaint; full model of constitutional complaint; normative model of constitutional complaint; European Union.